

НАТПИСИ ЗАПИСИ

САДРЖАЈ/CONTENT

НАТПИСИ/INSCRIPTIONS

Чланци/Papers

Дејан С. Радисављевић, *Средњовековни надгробник са уклесаним натписом из Музеја у Смедереву*
Dejan S. Radisavljević, *A medieval tombstone with an engraved inscription from the Museum in Smederevo*

Дејан С. Радисављевић, *Натписи и један запис у цркви Светог Николе у Доњем Драговљу код Гаџиног Хана*
Dejan S. Radisavljević, *The captions and an inscription in the church of St. Nicholas in Donje Dragovlje near Gadzin Han*

Дејан Булић, Ненад Шошић, *Надгробни споменици из збирке Народног музеја у Смедеревској Паланци*
Dejan Bulić, Nenad Šošić, *Tombstones from the National Museum collection in Smederevska Palanka*

Гордан Бојковић, *Натпис на споменику браниоцима Рама 1788. године*
Gordan Bojković, *The inscription on the monument of the defenders of the Ram fortress in 1788*

Драгана Ј. Јањић, Милосав З. Ђоковић, *Натписи са цркве Светог Богојављења из села Врдила код Краљева*
Dragana J. Janjić, Milosav Z. Đoković, *Inscriptions on the church of the Epiphany in the village of Vrdila near Kraljevo*

Драгана Милић, Владимир Алексић, *Натписи цркве Свете Тројице у Габровцу (Ниш)*
Dragana Milić, Vladimir Aleksić, *Inscriptions of the Church of the Holy Trinity in Gabrovac (Niš)*

Аранђел Смиљанић, *Надгробни натпис Цвије Латинковића из Колунића код Босанског Петровца (уз осврт на надгробни натпис сличног садржаја у Рудну код Рашке)*
Arandjel Smiljanić, *Tombstone inscription of Cvijko Latinović from Kolunić near Bosanski Petrovac (with review of tombstone inscription of similar content in Rudno near Raška)*

Александра Фостиков, *Спомени - надгробници са гробља у Рудинама (Мланча)*
Aleksandra Fostikov, *Memories- tombstones from the cemetery in Rudine (Mlanča)*

Прилози/Supplements

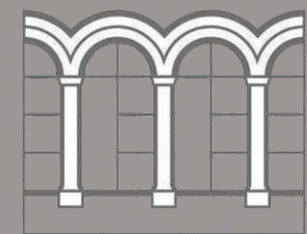
Милица Божић, *Заветни крст из села Штрбац, општина Књажевац*
Milica Božić, *Sacrificial Cross from the village of Štrbac, Knjaževac municipality*

6 (2020)

6 (2020)

НАТПИСИ И ЗАПИСИ

НАТПИСИ И ЗАПИСИ
INSCRIPTIONS & SCRIPTURES
Vol. VI (2020)

Центар за историјску географију и историјску демографију
Филозофског факултета Универзитета у Београду
Народни музеј Пожаревац

НАТПИСИ И ЗАПИСИ
INSCRIPTIONS & SCRIPTURES

Издавачи

Центар за историјску географију и историјску демографију
Филозофски факултет Универзитета у Београду
Народни музеј Пожаревац

Адреса редакције
Чика Љубина 18 – 20, Београд

Електронска пошта
natpisizapisi@gmail.com
rujiste1961@gmail.com

Издавачки савет

Председник савета:

Др Гордан Бојковић, научни сарадник,
Институт за српску културу, Приштина/Лепосавић

Чланови савета:

Виолета Михајловић, Крушевац; др Синиша Мишић, редовни професор, Филозофски факултет, Београд; др Никола Самарџић, редовни професор, Филозофски факултет, Београд; др Радивој Радић, редовни професор, Филозофски факултет, Београд; др Драгиша Бојовић, редовни професор, Филозофски факултет, Ниш; др Сузана Рајић, редовни професор, Филозофски факултет, Београд; др Снежана Божанић, ванредни професор, Филозофски факултет, Нови Сад.

Главни и одговорни уредник

Др Александра Фостиков, научни сарадник, Историјски институт, Београд

РЕДАКЦИЈА

Др Владимир Алексић (заменик уредника), доцент, Филозофски факултет, Ниш;
Виолета Михајловић; др Синиша Мишић, редовни професор, Филозофски факултет; др
Татјана Суботин-Голубовић, редовни професор, Филозофски факултет;
др Марија Копривица, доцент, Филозофски факултет; др Дејан Радичевић, доцент,
Филозофски факултет, Београд; др Александар Николов, редовни професор, Историјски
факултет, Софија; др Владета Петровић, научни сарадник, Историјски институт, Београд;
Дејан Радисављевић (секретар редакције)

Редакција се не сматра одговорном за ставове и мишљење аутора текстова (Editorial board holds no responsibility over attitudes and opinions expressed by the authors).

Часопис НАТПИСИ И ЗАПИСИ се штампа један број годишње.

ЦЕНТАР ЗА ИСТОРИЈСКУ ГЕОГРАФИЈУ И ИСТОРИЈСКУ ДЕМОГРАФИЈУ
УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ – ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
НАРОДНИ МУЗЕЈ ПОЖАРЕВАЦ

НАТПИСИ И ЗАПИСИ
INSCRIPTIONS & SCRIPTURES
6 (2020)

Београд/Пожаревац
2020.

CIP Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

003:811(497.11)

НАТПИСИ и записи = Inscriptions & scriptures / главни и одговорни уредник Александра Фостиков. – Vol. 6 (2020)-.- Београд: Центар за историјску географију и историјску демографију Филозофског факултета Универзитета у Београду ; Пожаревац: Народни музеј, 2020 – (Смедерево : SD Press). – 24 cm

Годишње.

ISSN 2406 – 2766 = Натписи и записи
COBISS.SR – ID 215293452

Прихваћено за штампу на седници Редакције 16. новембра 2020. године

САДРЖАЈ/CONTENT

НАТПИСИ/INSCRIPTIONS

Чланци/Papers

Дејан С. Радисављевић, <i>Средњовековни надгробник са уклесаним натписом из Музеја у Смедереву</i>	9
Dejan S. Radisavljević, <i>A medieval tombstone with an engraved inscription from the Museum in Smederevo</i>	9
Дејан С. Радисављевић, <i>Натписи и један запис у цркви Светог Николе у Доњем Драговљу код Гаџиног Хана</i>	23
Dejan S. Radisavljević, <i>The captions and an inscription in the church of St. Nicholas in Donje Dragovlje near Gadzin Han</i>	23
Дејан Булић, Ненад Шошић, <i>Надгробни споменици из збирке Народног музеја у Смедеревској Паланци</i>	35
Dejan Bulić, Nenad Šošić, <i>Tombstones from the National Museum collection in Smederevska Palanka</i>	35
Гордан Бојковић, <i>Натпис на споменику браниоцима Рама 1788. године</i>	47
Gordan Bojković, <i>The inscription on the monument of the defenders of the Ram fortress in 1788</i>	47
Драгана Ј. Јањић, Милосав З. Ђоковић, <i>Натписи са цркве Светог Богојављења из села Врдила код Краљева</i>	51
Dragana J. Janjić, Milosav Z. Đoković, <i>Inscriptions on the church of the Epiphany in the village of Vrdila near Kraljevo</i>	51
Драгана Милић, Владимир Алексић, <i>Натписи цркве Свете Тројице у Габровцу (Ниш)</i>	57
Dragana Milić, Vladimir Aleksić, <i>Inscriptions of the Church of the Holy Trinity in Gabrovac (Niš)</i> ..	57
Аранђел Смиљанић, <i>Надгробни натпис Цвије Латиновића из Колунића код Босанског Петровца (уз осврт на надгробни натпис сличног садржаја у Рудну код Рашке)</i>	71
Arandel Smiljanić, <i>Tombstone inscription of Cvijo Latinović from Kolunić near Bosanski Petrovac (with review of tombstone inscription of similar content in Rudno near Raška)</i>	71
Александра Фостиков, <i>Спомени - надгробници са гробља у Рудинама (Мланча)</i>	77
Aleksandra Fostikov, <i>Memories- tombstones from the cemetery in Rudine (Mlanča)</i>	77

Прилози/Supplements

Милица Божић, <i>Заветни крст из села Штрбац, општина Књажевац</i>	87
Milica Božić, <i>Sacrificial Cross from the village of Štrbac, Knjaževac municipality</i>	87

930.2:003.071(497.11)"17/18"

904:726.54(497.11)"17/18"

Примљено: 25.10.2020.

Прихваћено: 16.11.2020.

Драгана Јањић, виши научни сарадник
Институт за српску културу - Приштина/Лепосавић
dragana.janjicka@gmail.com

Др Милосав З. Ђоковић, истраживач сарадник
Балканолошки институт САНУ
milosavdjokovic85@gmail.com

НАТПИСИ СА ЦРКВЕ СВЕТОГ БОГОЈАВЉЕЊА ИЗ СЕЛА ВРДИЛА КОД КРАЉЕВА*

Апстракт : При цркви у селу Врдила, недалеко од Краљева, налази се неколико натписа из XIX и XX века који сведоче о континуитету богомоље у том месту. Натписи на самој цркви говоре о две обнове споменутог храма, првој из 1818. и другој из 1922. године, док се у црквеној порти налази део надгробне плоче извесног свештеника Стефана.

Кључне речи : Врдила, Никола Костић, поп Стефан, жупа Морава, Подибар.

Сл. 1. Богојављењска црква у селу Врдила код Краљева (фото А. Фостиков).

* Рад је настао у оквиру научноистраживачког рада НИО по Уговору склопљеном са Министарством просвете, науке и технолошког развоја број: 451-03-68/2020-14/200020 од 24. јануара 2020. године.

У порти Богојављенске цркве (Сл. 1) у селу Врдила постоји неколико натписа. На западном зиду храма налазе се четири натписа, док се у порти налази и једна надгробна плоча.

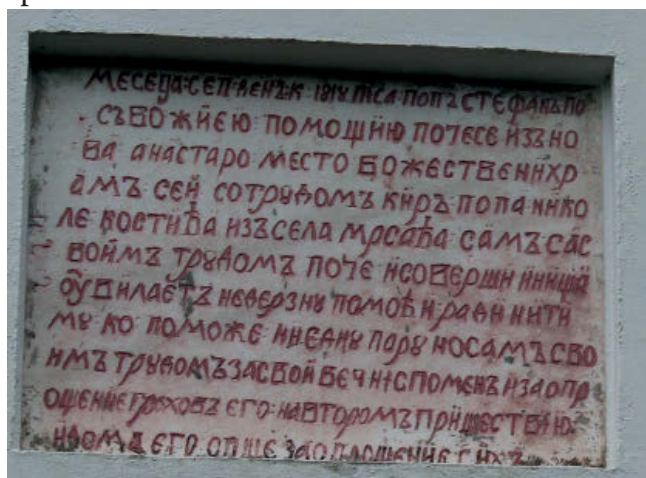
1. Натпис попа Стефана из 1818. године (Сл. 2):

МЕСЕЦА: СЕП[ТЕМБРА]: ДЕНЪ: К: 1818
 ПИСА: ПОПЪ СТЕФАНЪ ПО |2| СЪ БОЖ
 ЇЕЮ: ПОМОШЬЮ ПОЧЕ СЕ ЙЗЪ НО|3| ВЪ
 А НА СТАРО: МЕСТО: БОЖЕСТВЕНН
 ХР|4|АМЪ: СЕИ СОТРУДОМЪ КИРЪ: ПОП
 НИКО|5|ЛЕ: КОСТИЊА ЙЗЪ СЕЛА МРСАЊ
 А: САМЪ СЌ С|6|ВОИМЪ ТРУДОМЪ ПОЧЕ:
 Й СОВЕРШИ Й НИЩА |7| ОУ ВЪЛАСТЪ НЕ
 ДЕРЗНЪ ПОМОЪИ: РАДИ НИТЪ |8| МЪ:
 КО: ПОМОЖЕ: НИЕДНЪ ПАРЪ НО САМЪ
 СВО|9|ИМЪ ТРУДОМЪ ЗА СВОЙ ВЪЧНИ
 СПОМЕНЪ И ЗА ОПР|10|ОЩЕНИЕ ГРЕХОВЪ
 ЕГО: НА ВТОРОМЪ ПРИШЕСТВИЮ |11| Й
 ДОМА ЕГО ОПЦЕ ЗА ОПРОЩЕНИЕ Г. ИХЪ

Превод

Месеца септембра, дана 20. 1818. написа поп Стефан.

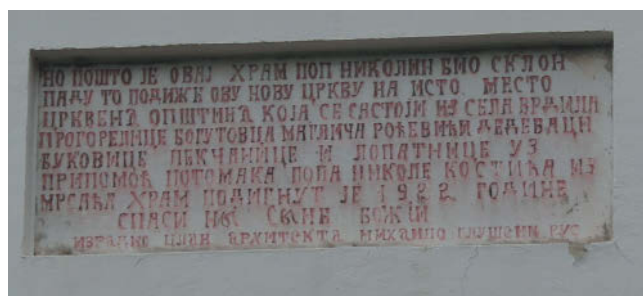
С Божјом помоћу поче се изнова, а на старом месту, овај божански храм трудом кир попа Николе Костића из села Мрсаћа. Сам сопственим трудом започе и заврши и ништа се не усуди [тражити] ради помоћи у вилајету, нити му ко поможе ниједан динар, него је сам својим трудом за свој вечни спомен и за опроштај својих грехова на другом доласку, као и дома његовог, за опште опроштење грехова њихових.

Сл. 2. Натпис попа Стефана о изградњи цркве 1818. године (фото А. Фостиков).

2. Натпис о обнови из 1922. године (Сл. 3):

НО ПОШТО ЈЕ ОВАЈ ХРАМ ПОП НИКОЛИН БИО СКЛОН |2| ПАДУ ТО ПОДИЖЕ ОВУ НОВУ ЦРКВУ НА ИСТО, МЕСТО |3| ЦРКВЕНА ОПШТИНА КОЈА СЕ САСТОЈИ ИЗ СЕЛА ВРДИЛА, |4| ПРОГОРЕЛИЦЕ БОГУТОВИЦА МАГЛИЧА РОЂЕВИЋА ДЕДЕВАЦИ |5| БУКОВИЦЕ ПЕКЧАНИЦЕ И ЛОПАТНИЦЕ УЗ |6| ПРИПОМОЋ ПОТОМАКА ПОПА НИКОЛЕ КОСТИЊА ИЗ |7| МРСАЊА ХРАМ ПОДИГНУТ ЈЕ 1922 ГОДИНЕ |8| СПАСИ НИ СЫНЕ БОЖИИ |9| ИЗРАДИО ПЛАН АРХИТЕКТА МИХАИЛО ГЛУШЕНИ РУС

Сл. 3. Натпис о обнови цркве 1922. године (фото А. Фостиков).

3. Централни натпис (изнад улазних врата) (Сл. 4):

ХРАМ СВЕТОГ БОГОЈАВЉЕЊА |2| ЗАДУЖБИНА – СПОМЕНИК |3| СВИМА ИЗГИНУЛИМ ПОМРАИМ И НЕСТАЛИМ |4| РАТНИЦИМА 1912-1919 ГОДИНЕ |5| У БАЛКАНСКОМ ЕВРОПСКОМ РАТУ |6| ПОКОЙ ГОСПОДИ ДУШЫ УСОПШЫХЪ |7| РАБЪ ТВОИХЪ

4. Мањи натпис изнад самих врата храма:
 ЊЕГОВОВЕЛИЧАНСТВО КРАЉ |2| СРБА ХРВАТА И СЛОВЕНАЦА |3| АЛЕКСАНДАР I. НАЈВЕЋИ |4| ДОБРОТВОР ХРАМА ОВОГ

Сл. 4. Натпис у спомен погинулим и несталим ратницима у раздобљу од 1912. до 1919. године, и натпис о добротинству краља Александра I Карађорђевића врдилској цркви (фото А. Фостиков).

5. Натпис на надгробном камену у порти храма (Сл. 5):

СВ † ДЄ СХ |2| ПОЛОЖЕНЄ КОСТИ
СЩЕНО ЈЕРЕ |3| А СТЕФИНА

Превод: Овде су положене кости свештенојереја Стефана.

Сл. 5. Надгробни натпис свештенојереја Стефана из XIX века (фото А. Фостиков).

Натписи из села Врдила, уклесани на прочељу Богојављенске цркве, заједно са надгробним натписом у црквеној порти, приказују континуитет постојања и обнове ове богомоље у периоду од прве половине XIX века до двадесетих година XX века. Прву обнову цркве, према натпису из 1818. године, забележио је извесни поп Стефан, који је

тим натписом овековечио труд попа Николе из села Мрсаћа. Поп Стефан је свакако био савременик и сведок труда попа Николе. Могуће је да је тај поп Стефан исти онај који се помиње на надгробној плочи из порте храма.

Стил писања одговара функцији језика цркве, који се употребљавао у првој половини XIX века. О томе сведочи, на првом месту, употреба црквено-словенског слова **щ**, читаног као *шт* (а не *ши*) у изговору црквеног језика, затим и употреба словних знакова, **ѣ**, **оу** и **ю**, **ѣ**, **ѣ** – најчешће писаних без праве потребе на крају речи. Такође, слово **ы** би представљало рускословенски елеменат незаобилазан у црквеним круговима, као и знаци наслеђене ћирилице **і** и **ѣ**, али и слово **ј**, док је слово **ѣ** нашло своје место у српској ћирилици. Имајући у виду отпор према новоуведеним словима, и даље се писало ортографијом преддуковског периода са новим словним додацима, тешко прихватљивим од стране Цркве.¹

Село Врдила удаљено је 13 км од Краљева. Налази се на десној страни Западне Мораве, на географском простору означеном као Надибар. У првом турском попису Смедеревског санџака, из 1476. године, нема помена овог насеља. Први пут је име овог села, у облику Врдила, забележено у дефтеру Смедеревског санџака из 1516. године, као мезра – пусто селиште у тимару Хамзе, диздара града Маглича, а затим и 1523. године, када су земљу овог напушеног насеља обрађивали сељани из села Руђевића – Рођевића. У турском дефтеру за Смедеревски санџак из 1528. године је био уписан и већи број насеља са десне стране Западне Мораве, у саставу нахије Морава, међу којима се налазило и село Врдила.² Границе нахије Морава, а од 1540. године Пожешке нахије, су се углавном поклапале са границама средњовековне жупе Мораве.³ Континуитет Пожешке нахије трајао је од 1540. до 1834. године, када се,

1 П. Ивић, Ј. Кашић, „О језику код Срба у раздобљу од 1804. до 1878. године”, Историја српског народа, V/2, Београд 1981, 316-341.

2 Д. В. Корићанац, *Надибар, антропогеографска истраживања*, Београд 1992, 133

3 Д. В. Корићанац, *Надибар, антропогеографска истраживања*, 2-3. А. С. Аличић, *Турски катастарски пописи неких подручја западне Србије XV и XVI век*, II, Чачак 1985, 31.

приликом успостављања административно-територијалне организације у тек ослобођеној Кнежевини, после укидања нахија, помињу окрузи са капетанијама и срезови, али су уз њих почели да се појављују и географски називи Подибар и Надибар. Подибар је административно дефинисан као капетанија Подибарска (1831), док су насеља с друге стране Западне Мораве припадала капетанији Моравској (1830) у рудничком округу, с тим што је капетанија Моравска уписана као капетанија Подибро-самаилска, што значи да су две капетаније спојене у једно, док се назив Надибар не помиње ни као географски појам, ни као управно подручје, већ као комплемент Подибра, као предео на левој страни Ибра, од ушћа Дубочице (леве притоке Ибра), па до ушћа Ибра у Западну Мораву, испод Краљева.⁴ Изузетак чини помен Надибра у извештају кнеза Николе Костића од 10. септембра 1818. године.⁵ Потребно је истаћи да су наведени појмови Подибар и Надибар изведени на основу просторног положаја земљишта у односу на ток реке Ибра према ушћу у Западну Мораву.

Поменута насеља на простору Надибра у писаним документима налазимо, осим у повељи великог жупана Стефана Немање манастиру Студеници, из 1196. године, и у повељи краља Стефана Првовенчаног манастиру Жичи из 1222. године, где се наводе: **Тльсто брьдо, Ташьки дѣль, Штитарина** (данас Богутовац са Горњом Лопатницом), **Граховишта** (један део данашњег села Мрсаћа), **Борковица, Пѣшчаница, Пѣшан, Конарево**.⁶ Споменута села су припадала жичком епархијском властелинству, односно средњовековној жупи Морави, о чему налазимо потврду и у Милутиновој повељи манастиру Хиландару, из периода од 1293. до 1302. године, где се каже: у *Лозници у Моравь*, што указује на могућност простирања жупе Мораве и на простору око ушћа Ибра у Западну Мораву.⁷ Наведена села

4 Р. Љ. Павловић, *Подибар и Гокчаница, Насеља 30* (1948) 224. Д. В. Корићанац, *Надибар, антропо-географска истраживања*, 6.

5 Д. Вуловић, *Нахија Пожешка, Књажевска канцеларија*, књ. 1, Београд 1953, 16.

6 F. Miklosich, *Monumenta Serbica, Viennae 1858*, 11.

7 F. Miklosich, *Monumenta Serbica*, 59. Ј. Алексић, „*Жупе у сливу реке Ибра у средњовековној српској држави*”, VII/1957, *Историјски часопис*, Београд,

налазе се на левој обали реке Ибра, а један део доњег тока Ибра улазио је у састав жупе Морава и Жичког епархијског властелинства, са изузетком града Маглича, у оквиру Богутовачке општине, који је, како се раније претпостављало, носио назив *Рашановац* или *Рашьки дѣль*, а да је од XVIII века или почетком XIX века име града пренето на насеље. Жички срез поклапао би се са старом жупом Морава, која је улазила у састав Жичке епархије заједно са десетак других жупа.⁸ Имајући у виду значајне комуникацијске правце овог подручја, они су повезивали рударске центре, утврђења, манастире и насеља. Један од караванских путева пролазио је гребеном између Пекчанице и Горње Лопатнице; затим преко Космајице пут је водио даље између Врдила и Прогорелице, где се спајао са Ибарским путем и путем који је долазио од Чачка преко Самаила и Врдила.⁹

Убикација наведених села, може се лоцирати уз помоћ и данас очуваних хидронима. Реке Надибра припадају левом сливу доњег тока реке Ибар и десом сливу средњег тока Западне Мораве. Притоке које се са запада уливају у реку Ибар, у овом подручју, су: реке Дубочица и Лопатница и неколико потока, међу којима се налази и Прогорелички поток, који у географском смислу представља хидроним за истоимено село Прогорелицу на Ибру, даровану у повељи великог жупана Стефана Немање 1196. године манастиру Студеници „*Иоу Иброуметохъ Под'горелица*”¹⁰

340. Р. Грујић, „*Епархијска властелинства у средњовековној Србији*”, Богословље, св. 2, год. VII, 1932, Београд, 101. С. Пириватрић, „*Византијска тема Морава и „Моравије”* Константина VII Порфирогенита, ЗРВИ XXXVI, 1997, Београд, 173-199.

8 Г. Шкриванић, *Жичко епархијско властелинство*, *Историски часопис* 4 (1952-1953) 148, 157-158, 166.

Д. В. Корићанац, *Надибар, антропогеографска истраживања*, 195-196. Р. Грујић, *Епархијска властелинства у средњовековној Србији*, Богословље, VII/2 (1932) 99-100. С. Мишић, *Земља у држави Немањића*, *Годишњак за друштвену историју* IV/2-3 (1997) 139. М. Благојевић, *Српска државност у средњем веку*, Београд, 2011, 47, 94, 164.

9 Д. В. Корићанац, *Надибар, антропогеографска истраживања*, 29. Г. Шкриванић, *Путеви у средњовековној Србији*, Београд 1974, 130-131. Г. Томовић, *Жупа Морава и нахија Морава*, (Посебан отисак из Зборника Рудо поље-Карановац-Краљево. Од првих помена до првог светског рата), Београд-Краљево, 2000, 34, 122, 133, 192.

10 С. Новаковић, *Законски споменици српских држава средњег века*, Београд, 1912, 569. С. Мишић, *Коришћење унутрашњих вода у српским земљама*

У поречју реке Лопатнице налазе се села Богутовац, Толишнице, Пекчаница, Рођевићи и Прогорелица, и неколико већих потока, који низводно до утока у Западну Мораву мењају још два пута име у Врдилску реку, а затим у Мусину реку.¹¹

Од 1808. године Врдила су део Самаилског среза, а од 1824. године спомињу се под називом *Врдила*. Делом Моравске капетаније постају 1830. године, а од 1834. до 1839. године део су Надибра, да би 13. јула 1839. године постало општина, као део Чачанског окружја.¹² Насеље се налази у подручју Врдилске реке, а у окружењу села налазе се села Рођевићи, Буковица, Самаила, Дракчићи, Конарево и Прогорелица.¹³

Црква у селу Врдилу подигнута је, како стоји у самом натпису – „изнова“, односно на месту где се некада највероватније налазила још у средњем веку стара богомоља, за коју се претпоставља да је била саборно место за сва околна насеља. Изградња цркве, према натпису попа Стефана, приписује се попу Николи Костићу из села Мрсаћа (око 1769-1819). Овај свештеник је образовање стекао у Карановцу код учитеља Тодора Рапе.¹⁴ Првобитно је Никола Костић служио у цркви села Жевице код Чачка, да би затим прешао у манастир Жичу. У време свештеничке службе попа Николе, до добијања аутономије у Србији митрополити су били Грци, али су у време устанака реалну и већу власт од епископа имали поједини свештеници.¹⁵ Кнез Милош га је, маја 1815. године, прогласио обор кнезом Пожешке нахије. По кнежевој наредби организовао је убиство Милића Радовића.¹⁶ Помиње се као потписник захтева, заједно са другим нахијским кнезовима, упућеном београдском везиру у вези са

средњег века, Београд, 2007, 34-37. Д. В. Корићанац, *Надибар, антропогеографска истраживања*, 11, 222.

11 С. Новаковић, *Законски споменици српских држава средњег века*, 764. С. Мишић, *Коришћење унутрашњих вода у српским земљама средњег века*, 11, 38.

12 Г. Томовић, „Жупа Морава и нахија Морава”, 33-47.

13 Д. В. Корићанац, *Надибар, антропогеографска истраживања*, 133.

14 М. Ђ. Милићевић, *Поменик знаменитих људи у српског народа новијег доба*, Београд 1888, 273.

15 Н. Радосављевић, *Герасим Домнин, ужичко-ваљевски митрополит (1816-1831)*, Историјски часопис 54 (2007) 172.

16 Г. Гарић Петровић, „Костић Никола“, Српски биографски речник 5, Нови Сад 2011, 291.

Петром Молером.¹⁷ Обор кнез је био до своје смрти, када је на његово место кнез Милош поставио Василија Поповића.¹⁸ После Другог српског устанка подигао је на месту старе, врдилске цркве, нову цркву, коју је 16. (28) новембра 1818. године, као и антиминос у њој, освештао митрополит ужичко-ваљевски Герасим.¹⁹ Натпис на цркви у Врдилу показује да је статусни положај попа Николе Костића означен грчким називом *кир-господин*, што значи да је био одређен и својим световним положајем као кнез Пожешке нахије. Обнова цркве заправо представља покајнички чин самог обновитеља, због убиства војводе Милића Радовића из Каоне.²⁰ Упокојио се 1819. године и сахрањен је са јужне стране код врдилске цркве, где стоји и натпис који је Милићевић објавио: „Се лежит тјело кир свештенојереја Николе Костића, от села Мрсаћа, создатеља храма сего; храм сеј сочини за свој вечни спомен о свом труду 1818 года, месеца априла 13”²¹

Црква врдилска је, по шематизму из 1895. године, имала две парохије и то: једну коју су чинила села Пекчаница, Буковица, Лопатница, Ређевићи и Дедојевци, са 388 домова, и другу коју су чинила села Врдила, Погорелице, Богутовац и Маглич, са 372 дома. Обе парохије су биле друге категорије. Парох прве парохије је био Коста Бунарџић, док је другу парохију држао Стеван Ц. Миличић.²²

На месту старе цркве у селу Врдилу, према натпису на новосаграђеном храму, подигнута је нова црква 1922. године, будући да је црква попа Николе била склона паду. Нову 17 М. Петровић, *Финансије и установе обновљене Србије до 1842*, I, Београд 1901, 400. Г. Гарић Петровић, „Костић Никола“, Српски биографски речник 5, 291. 18 М. Гавриловић, *Милош Обреновић*, II, Београд, 1907, 287.

19 М. Ђ. Милићевић, *Поменик знаменитих људи у српског народа новијег доба*, 273. О митрополиту Герасиму види: Н. Радосављевић, *Герасим Домнин, ужичко-ваљевски митрополит (1816-1831)*, 171-192. *Сава, епископ шумадијски, Српски јерарси од деветог до двадесетог века*, Београд, Подгорица – Каленић – Крагујевац 1996, 127.

20 Д. В. Корићанац, *Надибар, антропогеографска истраживања*, 22.

21 М. Ђ. Милићевић, *Поменик знаменитих људи у српског народа новијег доба*, 275. На основу консултација са колегама са терена који су нам доставили фотографије са натписа Врдилске цркве, гробна плоча попа Николе са наведнм записом није забележена.

22 *Православна Српска црква у Краљевини Србији*, Београд 1895, 84-85.

цркву је изградила црквена општина која се састојала из села Врдила, Прогорелице, Богутовца, Маглича, Рођевића, Дедевца, Буковице, Пекчанице и Лопатнице. Храм је подигнут свим палим ратницима погинулим, умрлим и несталим у Балканским ратовима и Првом светском рату, од 1912. до 1919. године, према плану руског архитекте Михаила Глушенка, који је, као и многе друге руске избеглице углавном солидног образовања, оставио неизбрисиви траг у културној историји Краљева. Он је, будући са дипломом архитектонског факултета у Кијеву, предавао, од 1921. до 1923. године, цртање и писање, а водио је и приватну школу модерног цртања и уметности. Имајући у виду недостатак образовног кадра у тадашњој краљевини СХС, социјална и професионална карта “краљевачких Руса” имала је значајан допринос јавном и културном животу у граду на ушћу Ибра у Западну Мораву и ближој околини.²³

²³ В. Виријевић, *Краљево град у Србији 1918-1941*, Краљево 2006, 307-312.

Summary

Dragana J. Janjić
PhD Milosav Z. Đoković

INSCRIPTIONS ON THE CHURCH OF THE EPIPHANY IN THE VILLAGE OF VRDILA NEAR KRALJEVO

On the façade of the church in the village of Vrdila, as well as in the surrounding church yard, there are several inscriptions from the 19th and 20th centuries, which testify that this church exist in the past two centuries. In fact, the inscriptions narrates of two renovations of the mentioned church, the first in 1818 and the second in 1922. In the church yard there is also a fragmented tombstone of a certain priest Stefan.

Key words: Vrdila, Nikola Kostić, priest Stefan, župa Morava, Podibar.